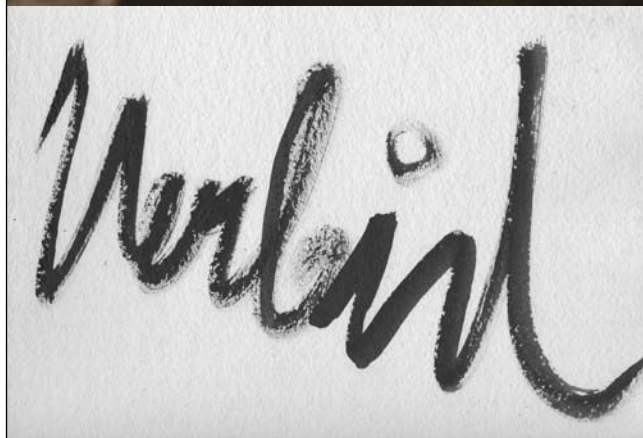

MAURITS VERBIST
1913-1984

MAURITS VERBIST

De laatste volbloed Vlaamse expressionist

Ruim vijftientig jaar geleden overleed de laatste Vlaamse expressionist van betekenis: kunstschilder-graficus Maurits Verbist, de Vlaamse Brabander uit Veltem-Beisem en zoon van het land van Ilse en Dijle. Hierbij herinneren we aan enkele mijlpalen uit het leven en de loopbaan van deze warmbloedige kunstenaar.

Neerijse (1913-1929)

Maurits zag het levenslicht in het Midden-Brabantse dorp Neerijse op 22 februari 1913, in een groot hoekhuis dat er ook vandaag nog staat, op de hoek van de weg naar Leefdaal en de kronkelbaan van Leuven naar Overijse. Aan de overkant, in de Langestraat, staat overigens een woning die door Maurits zelf voor familieleden ontworpen werd. Vader Philip Verbist, afkomstig uit het nabije Loonbeek, was gediplomeerd kunst- en hoefsmid en had zijn smidse recht over het hoekhuis op de baan naar Overijse. Moeder Octavie Paeps, uit Neerijse zelf, hield een winkel waar ze zowat van alles verkocht, van schorten en kruidenierswaren tot alle mogelijke landbouwers-gereedschap.

Er waren vijf kinderen bij smid Philip Verbist, drie jongens en twee meisjes. Maurits werd als vierde kind boven de doopvont gehouden in de neoromaanse Sint-Pieter-en-Pauluskerk van het IJsedorp.

Als Maurits van school kwam, stond vader Verbist vaak in het deurgat te gebaren om hem te komen helpen. “Ik heb dikwijls aan de blaasbalg staan trekken en meegeholpen bij het beslaan van paarden. Ik heb van jongsaf aan geleerd de handen uit de mouwen te steken”, zei Maurits over zijn jeugd. De kunst zat hem van jongsaf in het bloed. Hij tekende graag en veel. Zijn eerste “tentoonstelling” hield hij al toen hij amper acht jaar oud was: portretten van zijn klasgenoten. Het tekenkrijt was “ontleend”... aan de school. Maar voorlopig was dat, tenminste voor zijn omgeving, niet meer dan een kwajongensstreek. Op de middelbare school in Hoeilaart merkte een tekenleraar zijn talent op, en moedigt hem aan. Van dat ogenblik af begint hij te dromen van een leven als kunstschilder.

Opleiding (1930-1947)

Die schildersdromen vielen bij zijn ouders echter niet in goede aarde. Zijn moeder vonddat hij een echte stiel moest leren. Zo kwam de 16-jarige Maurits in de leer bij een banketbakker in Brussel. Hoewel hij in zijn droom ontgoocheld was, leerde hij zijn vak zelfs beter dan de meeste anderen. Bijna al zijn vrije tijd gebruikt de aspirant-banketbakker om tekenlessen te volgen, musea te bezoeken en vooral om zelf te tekenen. Hij volgt avondlessen aan de tekenschool van Sint-Joost-ten-Node (gemeenteschool), aan Sint-Lucas en werkte naar levend model in de Vrije Academie l'Effort, toen een naam van betekenis: onder anderen Jean Brusselmans, James Ensor, Leon Spilliaert, Jos Albert, en Auguste Oleffe behoorden tot de leden.

In 1933-1934 doet Maurits zijn militaire dienst. In 1936 trouwt hij met Joanna De Becker, dochter van een druivenkweker uit Overijse, - die van in den beginne in zijn artistiek kunnen geloofde. In 1938 wordt Verbist gemobiliseerd en maakt de 18-daagse veldtocht van mei 1940 mee. Na de oorlog blijft hij werken in zijn “voorlopige” stiel. Teken en schilderen kan hij pas in de late avonduren.

Na zijn kennismaking met schilder-beeldhouwer Willy Mertens trekt hij in 1946 een dag per week naar diens atelier te Vollezele en krijgt er opleiding samen met Herman Minner. Hij maakt er ook kennis met beeldhouwer Luc

de Gheus van Poperinge. Hij besluit alles op de kunst te zetten, en van 1947 tot 1951 volgt hij dag- en avondlessen aan de Academie in Brussel, het Hoger Instituut Ter Kameren met o.a. Paul Delvaux als leraar, volgt vervolmakingscursussen aan het Hoger Instituut Sint-Lucas in Schaarbeek en graveercursussen aan het Instituut voor Kunst en Ambachten.

De beslissende jaren (1948-1962)

In 1948 besluit Maurits dan de zekerheid van een burgerlijk bestaan definitief op te geven. Zijn echtgenote Joanna gaat daar volledig mee akkoord. Verbist maakt kennis met het Vrije Tekenatelier

Maurits en Joanna.

Herberg te Sint Anna Pede,
1966, *olie/doek 60 x 70 cm*

van Sint-Lambrechts-Woluwe dat toen onder leiding van Edgard Tjtgat stond. Het zou niet lang duren of de rustige, ietwat onhandige Tjtgat en de meer kwikzilveren Verbist werden boezemvrienden. In 1950 nam Verbist de leiding van het atelier over en bleef die functie 15 jaar bekleden, tot in 1965. Hij vestigde zich dan ook in Sint-Lambrechts-Woluwe, waar hij een werkplaats aan zijn huis bouwde. In de periode dat Maurits Verbist de leiding waarnam van dat atelier stichtte hij in 1952 naast het tekenatelier eveneens een “Vrij Graveeratelier” en nam hij ook deel aan verscheidene groepstentoonstellingen.

Het Vrije Tekenatelier van St-Lambrechts-Woluwe kon men het best typeren als een gastvrij heem, waar kunstenaars na hun eigenlijke academische scholing elkaar vonden voor nastudie. Het Tekenatelier dankt zijn ontstaan aan het initiatief van Edgard Tjtgat, Lenaerts en Albert Petré in 1941. Zij werden toen geholpen door het toenmalige gemeentebestuur. De leefbaarheid van het atelier werd verzekerd door een kleine bijdrage van iedereen die er kwam werken en studeren.

In de sombere oorlogsdagen kwamen die mannen daar samen, allen beziel met dezelfde idealen. De gemeente stond hun een lokaal af in het oude gemeentehuis, aan het Heilig-Hartplein. Na de oorlog verhuisde de groep kunstenaars naar de kelderverdieping van de muziekschool. Het is daar dat Maurits Verbist, begin 1948, het atelier leerde kennen. Bekende namen hebben in dat atelier gewerkt: Alice Frey, Anne Bonnet, Antoine Mortier, Jean Milo, Aimée Martin, Henri-Victor Wolvens en beeldhouwer Oscar Jespers die in de buurt woonde.

*Bezoek van de Minister van
Kultuur Frans Van Mechelen
in 1972 in het atelier van
Maurits Verbist.*

In 1952, niet zonder aarzelen, houdt Maurits zijn eerste tentoonstelling in de “Studio Rik Wouters” in Brussel. Op enkele jaren tijd kan hij een omvangrijk grafisch oeuvre voorleggen. Zowat alle technieken zijn erin vertegenwoordigd, van droge naald tot litho’s met twaalf kleuren.

In 1956 gaat hij -dit keer voor het laatst- op reis met Edgard Tjigtgat naar de Azurenkust. Tjigtgat is dan al ziek, en hij sterft in januari 1957. Eveneens in 1956 bezoekt een Chinese delegatie het atelier. Tjigtgat, Verbist en Oscar Jespers schenken ieder een werk voor het Museum van Peking. Ook al treedt Verbist nog niet zo sterk op naar buiten, voor vele kunstenaars is hij een goede bekende, en dikwijls een vriend. Naast de deelnemers aan het Vrije Tekenatelier behoren tot zijn kennissenkring ook Hubert Malfait, Leon De Smet, Prosper De Troyer, Albert Saverys en Armand Vanderlick. Men hoort in die namen St-Martens-Latem doorklinken. Inderdaad, Verbist is in die streek niet enkel vaak gaan schilderen, maar ook artistiek ligt hier zijn thuisland. Hij trok in die periode zelfs drie tot vier keer in de week naar Deurle en de Leie, waar hij een atelier had in een boerenschuur. “Maar naarmate men meer bouwde aan de Leieboorden, werd ik meer Brabander”, aldus Maurits. Intussen heeft Verbist zijn eigen weg gevonden, en begint zijn naam in de artistieke wereld door te breken. In 1961 koopt de staat zijn doek “Op de akker” (van 1960), en het Brusselse Prentenkabinet neemt tien gravures van hem op in zijn verzameling.

De erkenning (1963-1974)

De jaren 1963-1966 vormen opnieuw een onderbreking: drie jaar lang hebben Verbist en zijn vrouw Joanna gewerkt, om met eigen handen en naar zijn

*In de weide 1970,
olie/doek 80 x 65 cm*

eigen plan hun huis, “Klokke Belle”, te bouwen in Veltem-Beisem op een helling langs de steenweg. Een huis dat, net als Verbist zelf, uniek is van architectuur en materiaalkeuze. Een huis dat hijzelf “mijn beste werk” noemde (zie aparte bijdrage: In Veltem-Beisem staat een huis...).

Constant Permeke vestigde zich in 1928 te Jabbeke en bouwde het door hemzelf ontworpen huis “De vier winden”. Een merkwaardig parallellisme!

Vanaf die jaren begint ook in ander opzicht een nieuwe periode voor Verbist: jaren waarin hij veel meer tentoonstelt, publieke en officiële erkenning vindt, en diverse reizen maakt waarvan men de weerklank in zijn werk duidelijk herkent.

Van 1963 tot 1974 houdt hij elf individuele tentoonstellingen, waarvan één met grafisch werk in het Prentenkabinet in Frankfurt-am-Main. In 1968 bezoekt hij voor het eerst de Morvan, een streek die hem zal blijven bekoren. Tussen 1970 en 1975 verblijft hij driemaal in Ierland. In 1971 maakt hij kennis met Tunesië en in 1973 met Joegoslavië. Die reizen leveren niet enkel een hele reeks aquarellen, tekeningen en doeken op: ook zijn kleurenpalet is er blijvend door beïnvloed.

In 1973 wordt Verbist als enige landgenoot uitgekozen voor deelname aan de portretwedstrijd “Paul Louis Weiller” in het Institut de France (Académie des Beaux Arts) in Parijs.

In 1974 volgt dan een wekenlange reis, over IJsland en New-York naar Canada, Mexico en de Bahamas.

De werken gemaakt tijdens deze reis, of naar aanleiding ervan (o.a. een groot

“Mexicaans” zelfportret), vormen de hoofdbrok van zijn tentoonstellingen in het Leuvense Begijnhof (1975), in Lasne Chapelle Saint Lambert (1976) en in Deurle en Latem (1977).

Officiële erkenning blijkt o.a. uit zijn benoeming tot lid van de Afdeling Plastische Kunsten van de Unesco in Parijs, in opvolging van René Magritte. Zijn kandidatuur werd voorgedragen door Hubert Malfait, Henri-Victor Wolvens en Roger Somville. Eveneens in 1970 koopt het ministerie van de Nederlandse Cultuur een schilderij aan voor het Museum van Antwerpen.

Herfsttijd

In 1978 viert Verbist zijn 65ste verjaardag. Bij die gelegenheid, en mede door de steun van vele vrienden, verschijnt bij Arcade een monografie over zijn leven en werk. De auteur was Jan D’Haese, geen toevalligheid, voor wie weet hoe deze kunstcriticus thuis was in de wereld en de geschiedenis van de Latemse School.

Een paar vrienden hadden hem bij die gelegenheid verrast: tijdens het verjaardagsfeest kwam wijlen Robert Van de Kerckhove, voorzitter van de Senaat, hem het ereteken overhandigen van ridder in de Leopoldsorde. Voor Verbist een gebaar van betekenis. Een bevestiging dat hij zijn plaats als kunstenaar, een eervolle plaats, had gevonden.

Maurits Verbist kon terugkijken op een grote en afwisselende artistieke loopbaan. Ondanks de hoeveelheid van onderwerpen, kan men in zijn werk zonder veel moeite een paar grote thema’s terugvinden. Hij schilderde enkele stillevens. Zijn zelfportretten behoren tot zijn gaafste werk. Er zijn de zee- en havengezichten; de dansers en de kaartspelers; de vele grote naakttekeningen; de landschappen vooral en de talrijke composities met mensen en dieren.

Robert Van de Kerckhove, voorzitter van de Senaat, overhandigd het ereteken van ridder in de Leopoldsorde aan Maurits Verbist.

Wijde symfonie, 1974
Canada opus 7
olie/doek 70 x 80 cm

Toch steekt in dit alles een eenheid. Eén thema is wezenlijk voor het begrijpen van het werk van Verbist: het thema van de aarde. Er is de aarde in de meest onmiddellijke betekenis, de aarde die we in de schilderijen van Verbist ontmoeten als een reusachtig tapijt, vol bloemen, bomen, huizen, dieren; een tapijt dat ineens gaat leven en bewegen, waarover de zon rolt en de regen. Het is de aarde als ons tehuis. In haast al zijn landschappen lopen mensen rond, want zij wonen in dat landschap. Voor de schilderijen van Verbist wordt men er zich plots van bewust dat ons met die aarde iets kostbaar in handen is gegeven, iets kwetsbaars ook. Hij laat iets aanvoelen van wat een mens, van wat een menselijke omgeving, kan en moet zijn.

Op het eerste gezicht lijken de tekeningen van Verbist weinig met dit thema te maken te hebben. Maar zijn vele naakten staan niet op zichzelf. We zien hoe ze in zijn etsen terugkomen, als het ware hun plaats zoeken, tot ze plots in een ets die als een synthese is van het werk van Verbist- verschijnen in de figuur van Moeder Aarde. Zo is de cirkel rond.

Het werk van Verbist leeft van herinnering: het roept een beeld op van het golvende Brabant, van de mens die, wandelend door de natuur en het leven, zich afvraagt hoe het gisteren was, van wie erom bekommerd is het eigene en het eigenlijke niet te laten verloren gaan.

De zwierige, kordate borstelstreken, de zware kleuren en synthetisch geplaatste lijnen verraden dat Maurits in hart en nieren een echte expressionist is. In vele gevallen gaat de kunstenaar grote oppervlakken met breed gebaar te lijf. En toch zijn er heel wat doeken met vergrijsd koloriet, waaruit bezonken rust straalt.

Leuven Kermis, 1975, een monumentaal doek van Maurits Verbist in de inkomhal van het UZ Gasthuisberg in Leuven.

Ondanks het feit dat hij regelmatig met zijn gezondheid sukkelde, wist Maurits van iedere moment tweehonderd procent te genieten.

Op 14 mei 1983 vierde hij in Keerbergen zijn zeventigste verjaardag, uitbundig en met veel gasten. Op de jaarwisseling van 83-84 kende zijn expo te Lasne nog een grote bijval. Het zou ongeweten zijn laatste worden, want Maurits Verbist overleed in het Academisch Ziekenhuis in Leuven op 22 maart 1984.

Hij was de laatste echte vertegenwoordiger van het Vlaams expressionisme. In feite was deze warmbloedige kunstenaar op en top een expressionistische mens. Zijn filosofie en zijn visie waren op het expressionisme gegrondvest. In het werk van Verbist leefde de poëzie van de herinnering met een typisch gezegde van hem: “Gisteren is mooi geweest en morgen wordt mooi door gisteren”.

IN VELTEM STAAT EEN HUIS...

Eigen haard is goud waard

Langs de eertijdse drukke steenweg op de flank van de Bovenberg in Veltem staat een huis..., dat, toen ik hier begin 1977 toekwam, me van bij het begin imponeerde. Toen ik later beroepshalve vernam dat een kunst schilder zelf die woning had opgetrokken. Je verbeeldt je dan van alles. Maar... je moet eens gaan kijken, daar langs de weg Brussel-Leuven. Om een architect en bouwondernemer jaloers te maken. Alles is verzorgd en functioneel ingericht, resultaten van ernstige voorstudie.

Het toeval wil nu dat ik jaren later goed bevriend ben geraakt met de huidige bewoners, familieleden van kunstschilder Maurits Verbist. Zo kon ik mij verder verdiepen in de artistieke nalatenschap van de kunstenaar en de saga rond het bouwen van dat huis...

Een woning bouwen is vandaag herleid tot een prozaïsch onderdeel van onze consumptiemaatschappij, waarbij heel deze onderneming haast buiten de betrokkenen om in een welomschreven routine onder bescherming en druk van wetten een onderonsje geworden is van officiële diensten, architect, aannemer en een legertje stielmensen. De eerst geïnteresseerde, de bouwer zelf, krijgt in de officiële stukken de sierlijke benaming “bouwheer”, maar daarmee houdt dan meestal zijn bijdrage aan de hele onderneming op. Behalve wanneer de facturen beginnen binnen te stromen of-, de doolhof van de administratie en het ontbreken van de coördinatie in het wereldje van de stielmensen de boel in de war dreigen te sturen.

Bouwperikelen

Toen Maurits Verbist langs de Brusselsesteenweg in Veltem-Beisem eindelijk een plekje gevonden had dat beantwoordde aan zijn dromen en plannen, besloot hij dat het er heel anders aan toe zou gaan. Hij wilde een leefbare woning en een ruim atelier met eenvoudige middelen die een maximum aan comfort paarden aan de meest verrassende esthetische effecten.

Het was te verwachten dat de bouwaanvraag van iemand die zich niet wenste te schikken naar gangbare normen niet zomaar zonder meer door alle betrokken instanties geapprecieerd zou worden. Maurits Verbist was echter zeker van zijn stuk: "Ik was naar de architect getogen met een maquette van wat volgens mij, alle voorschriften in acht genomen, het ideale huis op dit terrein moest zijn. De architect begreep en apprecieerde dit ten volle en wat meer was, de ambtenaar van stedenbouw was gewoon weg van mijn idee. Ik zie hem nog de maquette hoog opgeheven op zijn handpalm langs alle zijden bestuderen om ten slotte mijn angstig gespannen afwachtende houding te doorbreken met de verzuchting in de aard van: "kregen - we - maar - meer - daarvan".

De gemeentelijke overheid echter noemde het stoutweg een barak, die de omliggende woningen, al waren die niet zo talrijk, het uitzicht op een krot zou bezorgen. "Ik moet dan ook stedenbouw erg dankbaar zijn dat zij de gemeentelijke instanties tot betere gevoelens gebracht hebben".

Afbraak

Het bouwperceel, Neckwinkel genaamd, langs de weg Brussel-Leuven, had een gevelbreedte van 39 meter en een oppervlakte van 26,50 aren. Als een vogel die zijn nest bouwt begon Maurits zijn materiaal aan te sleuren. Ongevoelbaar wat hij toen allemaal bij elkaar bracht en hoe hij uit heel die hoop, die anderen rechtstreeks naar het stort gevoerd zouden hebben, met enge-

De indrukwekkende ingangspoort van het atelier.

Ingangsstrap van "Klokke Belle" met imposante deur.

lengeduld en alleen maar met de hulp van zijn vrouw en een helper steen na steen onderzocht en op de juiste plaats kreeg. Maandenlang stroopte hij heel het land af, brak met eigen handen hoeven af - wat hem een hoop authentiek Diegemse stenen opleverde -, haalde kasseien van de meeste onwaarschijnlijke vorm en afmetingen uit de opritten en binnenkoeren, vond zelfs karakteristieke Torhoutse gebakken tegels, zonder te spreken van de enorme balken, arduinen gootstenen, brokstukken van gebouwen en gebeeldhouwde frontons en vensterbogen. Zelfs de toegangspoort van de hoofdingang van het Sint-Pietersgasthuis in Leuven vindt men er terug, net als de arduinen plaveien van hetzelfde gebouw. De wereldtentoonstelling van 1958 leverde parketvloer op. De grote verdienste schuilt echter hierin dat hij uit deze ongeloflijke heterogene massa een sluitend esthetisch geslaagd geheel maakte.

Hoe kan het anders of de bouwtechniek die Maurits Verbist toepaste, verschilde evenzeer van de klassieke als de materialen die hij ervoor aanwendde. "Normaal mets je eerst een muur en dan pas je daarin de ramen en deuren precies aan. Hij zette eerst de ramen en deuren recht en daarrond trok hij dan de muren op. De oostzijde is een enorme doorlopende gevel van hoog tot laag opgetrokken uit kasseistenen. Overal vinden wij de bekommernis om het materiaal zelf, tot zijn recht te laten komen, buiten zowel als binnen. Een steen op zichzelf is mooi genoeg en heeft geen laag kalk of wat dan ook nodig om schoonheidvlekjes te bestoppen.

Zijn vrouw wist ervan mee te spreken. Duizenden en duizenden stenen heeft ze schoon-gemaakt. Toen dan eindelijk het atelier als eerste deel bewoonbaar was geraakt, hebben ze daar nog praktisch een jaar gekampeerd.

Klokke Belle

"Klokke Belle" staat op een heuveltje, een huis dat ver uitkijkt over het golvende Brabantse landschap, met een huisbel en een deur die even breed

Oostgevel atelier opgericht uit allerlei soorten stenen.

Westgevel atelier en voorgevel van de woonruimten.

Verbist's indrukwekkende atelier met het enorme raam.

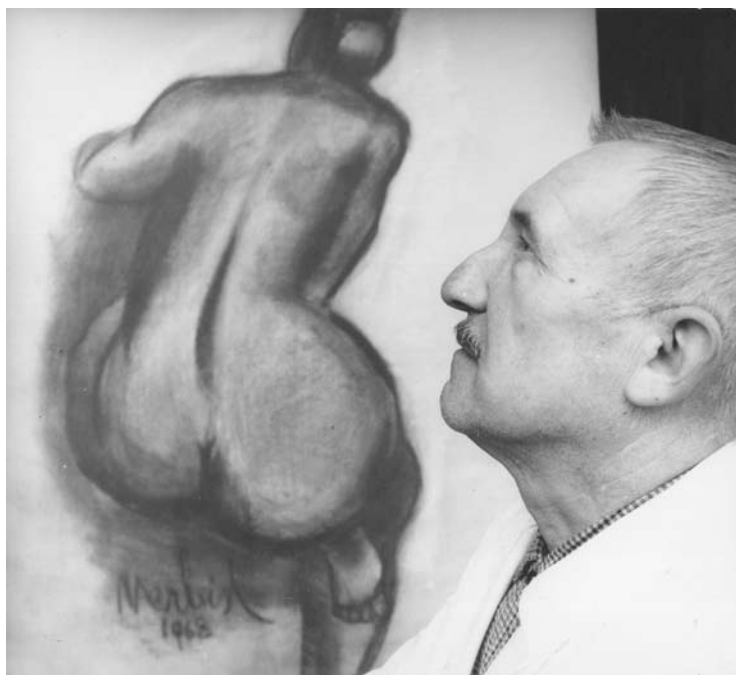
Zicht van het atelier naar de toegangstrap met patio.

uitgemeten zijn als zijn vermaarde gastvrijheid. Het vroegere terras aan de westzijde opgetrokken in Diegemse witte zandsteen, is door de huidige eigenaars gewijzigd in een afgesloten zonnige zithoek die wonderwel aansluit bij het geheel, helemaal zoals Verbist het zag. Er zijn in dit huis en er-buiten nog meer verrukkelijke plekjes, teveel om ze allemaal te beschrijven. Letterlijk elke vierkante meter is het bekijken waard. Langs een vriendelijk binnenkoertje komen we door een ouderwets aandoende maar bij nader toezicht toch zo praktische keuken, in de eigenlijke leefkamer. Ook hier is alles, van de wel erg geslaagde open haard tot het kleinste detail, van eigen vinding en uitvoering.

Alvorens naar het heilige der heilige, het schilderatelier, door te dringen gaan we nog even naar boven. Hier heeft de kunstenaar de traditionele indeling in kamers vervangen door een grote slaapruijnte, die echter met enkele handgrepen in ruimten ingedeeld kan worden en waar de badruimte als een saunabox in verwerkt is.

Atelier

Het atelier en een klein winteratelier, uitlopend op een patio, zijn de enige plaatsen links van de voordeur. Het is het domein van de schilder. Alles wat rechts ligt, zijn woonruimten. Op weg naar het atelier worden we reeds begeleid door een verzameling schilderijen, zodat we in de gewenste stemming deze uitzonderlijke ruimte betreden. Een brede houten trap daalt af vanuit de woonruimte in wat men kan noemen "de buik van het schip van Maurits' verbeelding". Er is geen armleuning. Slechts een scheepstros om enig houvast te bieden. Vloeren en wanden gevuld met de vrucht van jarenlang schilderen. Wat opvalt, is het machtige raam van liefst 30 vierkante meter dat de volledige noordzijde in beslag neemt en doordrongen is van egaal licht en uit ziet op de drukke baan. "Mijn eigen tv-scherm op de wereld" noemde Verbist het ateliervenster. Hier voelt men aan den lijve aan wat het moet betekenen als een idee uitgedrukt wordt in vorm en kleur. Je staat er gewoon overdonderd bij in het besef van je eigen kleinheid onder die eeuwenoude eiken balken, tussen die meubels die helemaal in verhouding zijn tot de afmetingen van de ruimte zelf. Het is in een woord de apotheose van een leefmilieu waar alles persoonlijkheid en goede smaak uitademt.

MAURITS VERBIST EN ZIJN WERK

Landelijke lyriek en expressionistisch temperament

Het werk van Maurits Verbist biedt, zoals dat van zijn gerenommeerde tijdgenoten, de balans van een boeiend tijdperk. Zijn Vlaams accent, de kleur en de klank van zijn plastische en grafische inhoud getuigen van de ernst en de innerlijke bewogenheid van zijn artistieke kunnen. Méér nog door de geest van zijn werken dan door specifieke stijlkenmerken verdient Maurits Verbist het bij het Vlaamse expressionisme te worden ingelijfd. Verbist was een plichtsbewust kunstenaar, die door zijn bescheidenheid enigszins aan de periferie bleef. Nooit is hij luidruchtig op de voorgrond getreden. Dat belet evenwel niet dat zijn werk een grote waardering en wijde faam kreeg.

Het expressionisme veronderstelt niet louter een bepaalde stijlrichting, maar tegelijk een manier van leven, een mentaliteit. Maurits Verbist schilderde volop vanuit die optiek doordat hij ten volle doordrongen was van de expressionistische geest. Nu dat levensgevoel zo goed als verdwenen is, krijgt het werk van Verbist de bekoorlijkheid van een late glans.

Als graficus doet Maurits Verbist ons versteld staan door de veelsoortigheid van de procedés die hij gebruikt. Zijn bladen hebben een onomstotelijke vorm en zijn altijd interessant door de specifieke materiaalbewerking. Als virtuoos beheersers van de diverse expressiemiddelen, is Verbist een rijk creatief graficus. De spanning van zijn etsen, litho's en lino's slaat onmiddellijk op de toeschouwer over. Kleur- en lijnvoering worden in evenwicht gebracht, de

*Zondagnamiddag te Vaalbeek,
aquarel, 1980*

figuren veelal geabstraheerd, elementen geordend en uitgezuiverd tot gefilterde composities, die nooit een kopie van de natuur impliceren. Behalve de poëtische bladvulling treffen het raffinement van kleur en de bekoorlijkheid van atmosfeer.

De liefde van Maurits Verbist voor het tekenen was groot. Hij ontpopte zich als een kunstenaar die het tekenen als een zelfstandige en waardevolle taal aanwendt. Vooral het expressionisme heeft in de figuurtekenaar Verbist sterke krachten opgewekt. Voor imposante tekening naar vrouwen, inzonderheid liggende en rechtopstaande naakten, voelt hij een groot zwak. Het monumentale karakter van Permeke heeft hem verleid omdat het beantwoordde aan zijn eigen roeping. Maurits Verbist laat geen gelegenheid onbenut om de menselijke figuur binnen zijn wereld te transfigureren.

Reuzengrote tekeningen, die het zittende of liggende lichaam afbeelden, laten hem toe al het solide van zijn expressie op te vangen; hier bereikt hij een maximum aan gave vormkracht en beheerste ritmiek. Zijn grote naakten verraden de voorliefde van een op en top Vlaamse kunstenaar voor vormsensualiteit, gelouterd tot een krachtig-intieme stijl. Waar Verbist met de tekening kracht viseert, verwerpt hij toch elke brutale vervorming. Tegenover het barbaarse van de zuivere expressionisten stelt hij veeleer het sereen-harmonische van de vorm. Hij vermijdt de te gewilde overdrijvingen. Rond zijn naakten heerst een sfeer van geheimnis; ze baden als het ware in de droom. Voor een Vlaming is de kleur doorgaans belangrijker dan de lijn. Ook Maurits Verbist blijft grotendeels een schilder, zelfs als hij tekent.

De kunst van de aquarel is geen gemakkelijke kunst en zeker geen aan de olieverf ondergeschikte. Zijn waterverven, die hij met rijke kleurtoetsten en speelse trekken weet vast te houden, zijn zo trefzeker. Voeg daarbij een spaar-

Strandkabinen, 1980
olie/doek 60 x 70 cm

zaam gebruik van de verf en het vermijden van alle vulgariteit van kleur, en men heeft een denkbeeld van zijn voorname aquarelkunst, die gedragen wordt door een complexe innerlijkheid.

De schilderkunst van Maurits Verbist vertoont een spontaan, sensueel karakter. Het koloriet, dat diepte en distinctie bezit, drukt altijd wonderlijk het klimaat van het onderwerp uit. Zijn manier van schilderen richt zich op de viriele en kloeke accenten van de kleur en de vorm, op de rake toets en de verzadigde kleurenorkestratie, op de sappige verfzetting. Het is schilderen om de levenskrachtige essentie van de natuur en de mens vast te leggen. In globo geven de schilderijen wellicht de indruk zwaar van toon te zijn, maar tegelijk vindt men - verheugend en speels - telkens de halen licht die het geheel zo diephelder oprissen. Een hem eigen Schwung brengt zijn schilderkunst zwier bij, zonder evenwel de compositie los te Schroeven. Hij neemt de materie als een constructief element op, maar de verf als hinderlijk element weet hij uit te schakelen. Later ontplooide de Verbist-stijl een herfstige weelde en volheid. Bezonken in de materie, in zijn schilderkunst herkenbaar als een product van het laatexpressionisme. Uit de schilderijen van Maurits Verbist komt alleszins een intense gevoelsgeladenheid naar voren; vandaar de kleurige woeligheid, de wemelende vlekken; alles blijft heerlijk picturaal.

De landschappen en landelijke motieven lijken te zijn ontstaan uit een hechte innerlijke verbondenheid met de natuur. Het gaat om het uitbeelden van de werkelijkheid, maar vooral met de klemtoon op het daarachter liggende. Het zijn grotendeels door de sfeer geconditioneerde werken, die de beleving en de herschepping van natuur- en dorpschoeken inhouden. Het geheel is soms vol onzeglijke weemoed.

Danseres, steendruk, 1958

De dorpswandeling, kurkgravure, 1980

Al lijkt Maurits Verbist ons een echte liefhebber van het landelijke leven, toch is ook de zee hem niet vreemd. Vrij frequent interpreteert hij haar, zelfs op indrukwekkende formaten. Hij houdt van de zee omwille van de wijde ruimte die zij opent, het spel van de gore golven, haar mysterieuze beweeglijkheid en de droom die zij opwekt. Bewogen zeegezichten en figuren vóór een woelige zee schilderend laat Verbist zich door zijn onstuimigheid mee-sleuren. Vooral figuren bieden hem de passende armslag om zijn coloristische flair te ontvouwen. Net als bij zijn marines heeft hij hier behoefte aan groot formaat. Dansende mensen fascineren Verbist. Dergelijke schilderijen openbaren Maurits Verbist als een onvervalste Brabander.

Of Maurits Verbist nu etst, lithografeert, tekent, aquarelleert of schildert, altijd tast hij naar de kern die diep in alles woelt. Dit aspect verheft zijn werk boven de makke middelmaat. Hij heeft begrepen waar het in beeldende kunst finaal om gaat. Aan de basis van dit wonder gevarieerde Verbistrepertorium ligt de warme passie van zijn authentiek kunstenaar-zijn.

Teksten, samenstelling en vormgeving, Guido Sijs

- lit.: - kunstboek Maurits Verbist, Jan D'Haese - uitgave Arcade 1977
 - diverse artikels uit kranten en weekbladen
 - inleidingen van tentoonstellingen